

Spoken met licht en lijnen

NRC Handelsblad

Vrijdag 1 april 2005 door **MARIANNE VERMEIJDEN**

De Albanese romanschrijver Ismail Kadare jaagt je de stuipen op het lijf. Niet met schorem en bloed, maar met de angst en het absurdisme van alledag waar je in een dictatuur mee moet leren leven. Hoe absurdistisch dat kan zijn vertelt *Het Dromenpaleis*. Een Ceaușescu-achtige bunker waar duizenden ambtenaren dromen selecteren en interpreteren die hun landgenoten hen van verre hebben moeten toesturen. Over die dromen gaat het boek verder nauwelijks, maar wel over de labyrintische gangenstelsels en ondergrondse archieven waar de hoofdpersoon, een van de werknemers, als een blinde muis zijn weg moet zien vinden. Wie de pech heeft een droom te hebben opgeschreven die om zijn voorspellend karakter wordt uitgeroepen tot 'droom van de maand' moet op het matje komen. Hij verlaat zijn ondervragers in een lijkist.

Frank van der Salm: MKgalerie, Rotterdam, 83 blz. €37,-

Het werk van de succesvolle fotograaf Frank van der Salm (Delft, 1964) heeft in directe zin niets met Kadare of dictatuur te maken. Van der Salm richt zich al jaren op grote, westerse, randstedelijke woon- en bedrijfscomplexen, en die foto's van fors formaat staan nu afgebeeld in boek dat zijn naam draagt. Daarin wordt de *Gegenwelt* van de knusse binnenstad blootgelegd. Er komt geen mens op voor. Kleur en ritmiek van gevels en trappen, ramen en tegelwanden zorgen voor de kille esthetiek van een onwrikbare orde. Alles is er onder controle – zij het dat Van der Salm vernuftig steeds in het midden laat of we naar een maquette kijken of naar de Bijlmer van Shanghai.

Zijn gegoochel met scherpste en dieptewerking past in de schilderkunstige strategie van het raster, schrijft Liesbeth Decan in een inleiding over onder andere 'Gestalt', 'hybridisatie', 'transcendentiaal niveau', 'indexale leegte' en andere aspecten van dit type architectuurfotografie. Elke foto van Van der Salm kan 'begrepen worden als een symbool van de hedendaagse ratio, als een eigentijds icoon', zo sluit Decan af.

Het woord 'icoon' is zo sleets geworden, dat ik me daar niet veel meer bij kan voorstellen. Maar eigenaardig genoeg kost het geen moeite om Kadare's roman op de massale bouwkunst en massieve leegte van deze imposante foto's los te laten. Waar Kadare kan spoken met woorden, daar spookt Van der Salm met licht en lijnen, rasters en duisternis. Diens 'paleizen', vastgelegd van Brazilië tot Hongkong, suggereren een andere soort dictatuur, die van het geld. De gangen en de werkvertrekken van

wat bij Van der Salm soms nog groots in de steigers staat, zullen straks wel comfortabeler zijn dan die in het duivelse Dromenpaleis. Maar de kilte waarin Kadare's droomambtenaren met elkaar omgaan zal niet zo veel afwijken van de wijze waarop de onzichtbare carrièremakers op de foto's van Van der Salm zich van Brazilië tot Hongkong warmlopen om collega-strebers een hak te zetten.

Het staat een ieder vrij om Kadare's roman verder te vergeten en Van der Salms werk keurig analytisch te rangschikken tussen geslaagde fotografen als de Bechers, Andreas Gursky en Thomas Struth. Zij geven met dezelfde koele blik hun visie op bouwen, leven en gebrek aan leven. Het verschil is wel dat bij Van der Salm onheil door de kieren sijpelt, en wat daar nu precies niet pluis is, mag de toeschouwer zelf invullen.